

Styrets medlemmer

Vår saksbehandler/tlf.
Lise Rydje / 92834159

Vår ref.
22/5358
Deres ref.

Oslo,
03.06.2022

Styremøte 7/22, 8. juni - Innkalling

Vi viser til kontakt og innkaller med dette styrets medlemmer til styremøte 7/22.
Møtestart onsdag 8. juni kl 12:00, med møteslutt kl 15:00. Forskningsrådet lokaler, møterom Hassel 2.

Vedlagt oversendes saksdokumenter.

Vedr praktiske spørsmål, ta kontakt med Lise Rydje, mobil 92834159 / epost: lr@rcn.no

Vel møtt til møte!

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Mari Sundli Tveit
Adm. direktør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevet signatur

Norges forskningsråds styre

Dato 8. juni 2022 kl 12:00 - 15:00

Sted Forskningsrådets lokaler, møterom Hassel 2 / Teams

Sak S 46/22	Godkjenning av sakslisten	12:00-12:05
Sak S 47/22	Godkjenning av referat fra møte 6/2022, 1. juni	12:05-12:10
Sak S 48/22	Oppfølging etter Etatsstyringsmøtet	12:10-12:30
Sak S 49/22	Skriftlige orienteringer	12:30-12:40
Sak S 50/22	Status på økonomisk situasjon og oppfølging av revidert nasjonalbudsjett - ettersendes (fokus på scenariene – konsekvenser)	12:40-13:30
Sak S 51/22	Oppnevning av medlemmer til Klageutvalget - vedlegg	13:30-13:35
Sak S 52/22	Høringssvar fra Forskningsrådet til rapport fra finansieringsutvalget – vedlegg	13:35-13:45
Sak S 53/22	Eventuelt	13:45-13:50
Sak S 54/22	Vedtaksprotokoll godkjennes	13:50-14:00
Sak S 55/22	Digitalt møte med porteføljestyrelserne (egen lenke) Status på økonomisk situasjon og oppfølging av revidert nasjonalbudsjett	14:15-15:00

Sak S 51/22: Oppnevning av medlemmer til Klageutvalget

Til Styret
Fra Administrerende direktør

Ansvarlig direktør Tove K Stølen
Saksbehandler Nina Hedlund og Cathrine Skjolden
Vedlegg 1. Mandat – Forskningsrådets eksterne klageutvalget

Bakgrunn

I henhold til mandatet for Klageutvalget er det Forskningsrådets Styre som oppnevner utvalgets medlemmer.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Medlemmene av Forskningsrådets eksterne klageutvalg oppnevnes for en periode på tre år av gangen. Oppnevningsperioden for de sittende medlemmene av utvalget går ut etter 30. september 2022. Vi fremmer saken for å få en beslutning på sammensetning av utvalget for neste periode før inneværende periode går ut.

Vi ber Styret gi sin tilslutning til at de sittende medlemmene av Klageutvalget oppnevnes for en periode på to år, fra 01.10.2022 til 30.09.2024 og til utredning av en mulig utvidelse av oppnevningsperioden for utvalgets medlemmer fra tre til fire år.

Hovedpunkter

Klageutvalgets sammensetning i perioden 1.10.2019 – 30.9.2022 er:

- leder, Jan Fridthjof Bernt (professor emeritus ved Universitetet i Bergen)
- medlem, Ingvild Ulrikke Jakobsen (professor ved UiT Norges arktiske universitet)
- medlem, Kari Nygaard (spesialrådgiver ved Norsk institutt for luftforskning)
- medlem, Dagfinn Myhre (Vice President Telenor Research)

De sittende medlemmene i Klageutvalget har blitt spurt om de ønsker å videreføre arbeidet i utvalget i en periode på to år, noe de alle har stilt seg positive til.

Klageutvalgets medlemmer oppnevnes normalt for tre år av gangen. Forskningsrådets administrasjon ønsker å se på hvorvidt utvalgets medlemmer bør oppnevnes for en periode på fire år, som er vanlig for andre faste eksterne besluttende organer tilknyttet Forskningsrådet, og om dette eventuelt vil ha noen konsekvenser. Vi rekker imidlertid ikke å gjøre dette før oppnevningsperioden for det sittende utvalget går ut. På denne bakgrunnen har administrasjonen valgt å forespørre det sittende utvalget om å sitte i utvalget i to nye år.

I tillegg har to av utvalgets medlemmer sittet lenge, og de har begge ytret ønske om at andre tar over oppgavene deres i Klageutvalget etter hvert. Med en toårsperiode vil vi også få tid til å finne nye, gode kandidater til utvalget der det er aktuelt i tråd med et eventuelt oppdatert mandat for Klageutvalget.

Risiko og økonomiske/ressursmessige konsekvenser

Det antas ingen økonomisk risiko knyttet til dette. Klageutvalgets arbeid vil fortsette som vanlig i tråd med gjeldende mandat og ut fra antall klagesaker som blir sendt til utvalget for behandling og beslutning. Utredningen av muligheten for å endre lengden på oppnevningsperioden for utvalgets medlemmer gjøres med gjeldende interne ressurser.

Forslag til vedtak

Styret gir sin tilslutning til at sittende medlemmer i Klageutvalget oppnevnes for en ny periode på to år, fra 01.10.2022 til 30.09.2024.

Styret gir videre sin tilslutning til at administrasjonen går videre med å utrede en mulig utvidelse av perioden for Klageutvalgets oppnevningsperiode fra tre til fire år.

Mandat for Forskningsrådets eksterne klageutvalg

Hensikten med dokumentet

Dokumentet beskriver fullmakten til Forskningsrådets eksterne klageutvalg.

1. Klageordning

Klageutvalget er et frittstående klageorgan, oppnevnt av Forskningsrådets Styre.

2. Oppgaver

Klageutvalget skal behandle skriftlige klager på Forskningsrådets vedtak, med unntak av vedtak i tjenestemannssaker og innsynssaker etter offentlighetsloven.

Det er bare klager hvor søker mener avgjørelsen skyldes saksbehandlingsfeil, eller at det er vesentlig svikt eller mangler ved skjønnsutøvelsen, som skal behandles. Klageutvalget skal prøve om en eller flere av følgende regler ikke er overholdt ved saksbehandlingen og avgjørelsen:

- reglene om saksbehandling i forvaltningsloven
- Forskningsrådets interne saksbehandlingsregler
- alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om forvaltningsmessig skjønnsutøvelse
- for klagesaker fra de regionale fondene skal Klageutvalget også se til at Retningslinjer for Regionale forskningsfond, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 23.10.09 er overholdt

Klageutvalget kan ikke overprøve det faglige skjønn som ligger til grunn for vedtaket.

Finner Klageutvalget at det er gjort en slik feil at vedtaket må anses ugyldig, opphever Klageutvalget avgjørelsen og pålegger Forskningsrådet/styret for det aktuelle Regionale forskningsfond å behandle saken på nytt.

Klageutvalget skal ha en årlig dialog med ledelsen i Forskningsrådet og de regionale fondene om deres praksis og retningslinjer.

Organisering

Klageutvalget oppnevnes av Styret for tre år av gangen og skal bestå av fire personer, herav

- en jurist med god innsikt i forvaltningsrett
- en jurist med erfaring fra egen forskning
- en forsker med god innsikt i spørsmål knyttet til utøvelse av forskningsvirksomhet og forskningsetiske problemstillinger
- en person med god innsikt i spørsmål knyttet til næringslivet og næringsrettet forskning

I saker der det er nødvendig med god innsikt i statsstøttereguleringen, kan Klageutvalget innhente en rådgivende uttalelse fra en jurist med slik kompetanse.

Styret oppnevner leder av Klageutvalget. Ansatte eller medlemmer i Forskningsrådets styrende, bevilgende og rådgivende organer kan ikke oppnevnes.

Klageutvalget er beslutningsdyktig når ikke mindre enn tre medlemmer er til stede og avgir stemme. Vedtak gjøres med simpelt flertall. Ved stemmelikhet avgjør lederens stemme.

Klageutvalget avgir årsrapport til Styret.

Klageutvalgets medlemmer honoreres etter gjeldende regler i Forskningsrådet.

Klageutvalget skal ha en sekretær fra administrasjonen i Forskningsrådet. Vedkommende skal ikke ha en rådgivende funksjon i habilitetsspørsmål i Forskningsrådet.

Endringer

- Dokumentet ble opprettet 10.06.04 og endret etter godkjenning av Hovedstyret 17.02.11 (endringene er gjort for ivaretagelse av de regionale fondene).
- Dokumentet ble endret etter godkjenning av Hovedstyret 26.09.16 på bakgrunn av nye vedtekter for Forskningsrådet.
- Mandatet ble endret etter godkjenning av Hovedstyret 14.06.18 på bakgrunn av forslag fra Klageutvalgets leder om enkelte justeringer i mandatet, samt at det i visse saker er behov for kompetanse innen statsstøttereguleringen.

Sak S 52/22: Hørings svar fra Forskningsrådet til rapport fra finansieringsutvalget

Til Styret
Fra Administrerende direktør

Ansvarlig direktør Jesper W. Simonsen
Saksbehandler Lillian Baltzrud
Vedlegg

1. *Hørings svar fra Forskningsrådet: Rapport fra ekspertutvalget om finansiering av universiteter og høyskoler.*
2. *Modell for dagens finansieringssystem*
3. *Oppsummering av utvalgets konklusjoner i rapporten*

Bakgrunn

I Meld. St. 19 (2020-21) [Styring av statlige universiteter og høyskoler](#) ble det varslet at regjeringen ville sette i gang en helhetlig gjennomgang for å vurdere endringer i finansieringssystemet for UH-sektoren. 9. september 2021 oppnevnte regjeringen et ekspertutvalg og fastsatte mandat for utvalget. Ved tiltredelse av ny regjering ble mandatet noe endret i tråd med Hurdalserklæringen (5. november 2021), men i det store og det hele sto det opprinnelige mandatet fast.

Mandatet ga utvalget i oppgave bl.a. å vurdere hvordan dagens statlige finansiering av universitetene og høyskolene tilfredsstiller de politiske målene og evt. foreslå endringer for å forbedre måloppnåelse. Forslagene skulle kunne gjennomføres innenfor gjeldende budsjettammer. Vurderingene skulle også ta hensyn til regjeringens overordnede forskningspolitikk overfor andre gjeldende sektorer (helseforetak og forskningsinstitutter).

Siri Hatlen har ledet utvalget. Medlemmer i utvalget var professor Eirik Gaard Kristiansen (NHH), Nestleder Kyrre Lekve (Simula), universitetsdirektør Seunn Smith Tønnesen (UiA), daglig leder Helene Falch Fladmark (Eyde-klyngene), Statsforvalter Elisabeth Visk Aspaker (Trom og Finnmark), professor Anne Husebekk (UiT), professor Jesper Wiborg Schneider (Universiteter i Aarhus) og Magnus Dybdahl (NSU). Sekretariatet ble ledet av Knut Børve fra KD. Lillian Baltzrud (UH-politikkavdelingen) deltok fra Forskningsrådet.

17. mars 2022 overleverte utvalget rapporten [Finansiering av universiteter og høyskoler. Rapport til Kunnskapsdepartementet](#) til KD. Rapporten er nå sendt ut på høring, med høringsfrist 10. juni 2022. Rapporten og hørings svarene skal ses i sammenheng med revidert Langtidsplan. KD planlegger derfor å presentere sine konklusjoner om eventuelle endringer i finansieringssystemet samtidig med framleggelsen av revidert Langtidsplan og statsbudsjettet for 2023 høsten 2022.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

En av punktene i mandatet under utvalgets mål var å vurdere helheten i den statlige finansieringen på tvers av tildelingsformer, som rammebevilgningen og tildelinger bl.a. gjennom Norges forskningsråd. Utvalget har derfor også vurdert konsekvensene av en eventuell omfordeling mellom rammebevilgningene til UH-sektoren og sektorens tildelinger fra Forskningsrådet. En anbefaling om endring den ene eller andre veien ville derfor kunne fått konsekvenser for tildelingene til Forskningsrådet og våre budsjetter.

Forskningsrådet uttaler seg derfor her ikke bare om utvalgets anbefalinger som regjeringens forskningspolitiske rådgiver, men også som direkte berørt av innholdet i rapporten. Siden utvalgets anbefalinger, og en eventuell omlegging av finansieringssystemet for norsk UH-sektor, vil ha store forskningspolitiske konsekvenser, legges Forskningsrådets høringsinnspill fram for Styret før den sendes KD underskrevet av administrerende direktør.

Styret skal i dette møtet ta stilling til om utkastet til høringsinnspill på en helhetlig og god måte

dekker Forskningsrådets syn på utvalgets konklusjoner og anbefalinger, og komme med eventuelle innspill til utkastet som skal innarbeides i dokumentet før det oversendes KD.

Hovedpunkter

Kunnskap er den viktigste ressursen for å møte samfunnsutfordringene og er drivkraften i samfunns- og næringsutviklingen. For å videreutvikle det norske kunnskapssamfunnet er økt samspill mellom de ulike aktørene i forsknings- og innovasjonssystemet nødvendig. Forskningsrådet har en helt sentral rolle når det gjelder å få koblingene mellom aktørene og nivåene til å fungere bedre.

Forskningsrådets konkurransearenaer er vesentlige for å bygge opp og sikre kvalitet i norsk forskning, samt å sikre at det er kapasitet i forskningsmiljøene for å levere kunnskapen norsk samfunns- og næringsliv har behov for. Behovet for Forskningsrådet som nasjonal arena for å bygge kapasitet og kvalitet i forskningssektoren vil bli enda tydeligere dersom forskningsindikatorene tas vekk, slik finansieringsutvalget foreslår.

Forskningsrådets hørings svar bygger på og må ses i sammenheng med tidligere hørings svar og budsjettforslag oversendt KD, som innspill til Styringsmeldingen, innspill til revidert Langtidsplan og budsjettforslag 2022 – budsjettets rådgivningsdokument.

I utkastet til høringsinnspill fra Forskningsrådet kan våre innspill oppsummeres i følgende punkter:

- Vi påpeker viktigheten av at UH-sektoren sees i sammenheng med andre forskningssektorer samt med Forskningsrådets rolle som nasjonal konkurransearena
- Vi er opptatt av at Forskningsrådets rolle som nasjonal konkurransearena styrkes og hvordan vi bygger opp under de overordnede forskningspolitiske prioriteringene (LTP) og styrker forskningssystemets evne til å levere på disse.
- Vi støtter konklusjonen om at RBO-indikatorene for forskning kan tas bort.
- Vi støtter å legge større vekt på utviklingsavtalene som langsiktige og strategiske styringsinstrumenter for UH-institusjonene.

Risiko og økonomiske/ressursmessige konsekvenser

Utvalget konkluderer med at nåværende balanse mellom rammebevilgningen og prosjektbasert finansiering fra Forskningsrådet skal opprettholdes. Dette er diskutert under punkt 4.2 Balansen mellom rammebevilgningen og prosjektbasert finansiering (ss. 32-34) i rapporten. Utvalgets konklusjon på dette punktet er som følgende:

Slik utvalget ser det, er en viss andel konkurranseutsatte midler viktig for å sikre fleksibilitet i finansieringssystemet, og med det gi rom for kvalitetssikrede satsninger og politisk styring innenfor tematiske områder. I tråd med dette mener utvalget at Forskningsrådet har en sentral rolle i det norske forskningssystemet for å løfte kvalitet og bygge kapasitet i norsk forskning, samt å tilrettelegge for at sektoren kan søke om internasjonal finansiering og vinne frem på internasjonale konkurransearenaer.

Utvalget mener videre at Forskningsrådet, og den konkurransearenaen det representerer, er en viktig aktør for å følge opp de politiske prioriteringene i langtidsplanen.

Utvalget har i sin vurdering vektlagt at det vil medføre betydelige utfordringer og negative konsekvenser for regjeringens evne til forskningspolitisk styring, samt å sikre videre utvikling av høy kvalitet i norsk forskning, om midler flyttes fra Forskningsrådets konkurransearenaer til rammebevilgningen. På den andre siden vil det med stor sannsynlighet svekke UH-institusjonene å flytte midler andre veien. Utvalget har derfor i sin vurdering konkludert med at det ikke vil anbefale endringer i balansen mellom rammebevilgningene og søknadsbaserte midler som kanaliseres via Forskningsrådet.

Om utvalgets forslag tas til følge av KD, og legges til grunn for et nytt finansieringssystem, vil det derfor ikke umiddelbart medføre en omfordeling mellom rammebevilgningen til UH-institusjonene og Forskningsrådets midler.

På sikt vil likevel utvalgets vurderinger kunne ha konsekvenser for tildelingene til Forskningsrådet.

Om anbefalingen om at det over tid bør "legges til rette for ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer", som skal "gjennomføres som en satsing i langtidsplanen" (se siste punkt i vedlegg 3) følges opp av KD, vil midler til slike satsinger kunne komme gjennom

- 1) vekst i forskningsbudsjettene,
- 2) en omfordeling mellom institusjonene innenfor gjeldende rammebevilgning, eller
- 3) en omfordeling mellom rammebevilgningen og konkurranseutsatte midler.

Utvalgets mandat legger til grunn at utvalgets forslag skal kunne gjennomføres innenfor gjeldende budsjetterammer (utelukker 1) og utvalget anbefaler at en eventuell styrking av forskningsmiljøer ikke gjøres som omfordeling mellom institusjonene (utelukker 2). Om KD vil følge opp anbefalingen om ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer, er det derfor en risiko for at en gjennomføring vil medføre en omfordeling mellom rammebevilgningen og konkurransebaserte midler (Forskningsrådet og HK-direktoratet), til fordel for rammebevilgningen (tilsvarende 3). Et slikt grep vil kunne ha konsekvenser for Forskningsrådets FoU-budsjett.

I høringssvaret er det derfor forsøkt å vektlegge Forskningsrådets rolle som forskningsstrategisk organ med kontaktflater mot alle aktørene i F&I-systemet, samt at Forskningsrådet som konkurransearena er for å følge opp regjeringens forskningspolitiske prioriteringer, og har en sentral rolle i det norske forskningssystemet for å løfte kvalitet og bygge kapasitet i norsk forskning.

Videre saksgang

Etter vedtak i Styret tas innspill og merknader inn i dokumentet, som deretter oversendes KD før høringsfristen går ut 10. juni.

Forslag til vedtak

Innspill og kommentarer fra Styret tas til følge og innarbeides i høringsinnspillet.

Kunnskapsdepartementet

Vår saksbehandler/tlf: Lillian M.
Baltzrud/958 69 333

Vår ref. 22/3980

Oslo,

10.06.2022

Deres ref. 22/1447-

Høringsvar fra Forskningsrådet: Rapport fra ekspertutvalg om finansiering av universiteter og høyskoler

Forskningsrådet takker for invitasjon til å sende høringssvar til rapporten og anbefalingene fra ekspertutvalg om finansiering av universiteter og høyskoler. Under følger Forskningsrådets høringssvar.

Overordnet

Forskningsrådet støtter de overordnede prinsippene i Styringsmeldingen, og som ligger til grunn for finansieringsutvalgets arbeid, om å "styre i det store og mindre i det små" og videreutvikle mangfold og arbeidsdeling i UH-sektoren. Forskningsrådet deler også utvalgets vurderinger om at mye fungerer godt i finansieringen av universiteter og høyskoler i dag, men at det er rom for forbedringer. I det store og det hele opplever Forskningsrådet at utvalget har gjort en grundig gjennomgang av finansieringssystemet, og at mange av utvalgets forslag vil kunne bidra til å forbedre måloppnåelsen for sektoren og for institusjonene.

Forskningsrådet har likevel noen merknader som retter seg mot finansieringssystemet generelt, men også som berører Forskningsrådets rolle i spesielt. Vårt innspill kan kort oppsummeres i følgende punkter – Forskningsrådet:

- mener det er viktig at UH-sektoren sees i sammenheng med andre forskningssektorer samt med Forskningsrådets rolle som nasjonal konkurransearena.
- ser behovet for å styrke hele forskningssystemets evne til å levere på politiske prioriteringer
- støtter konklusjonen om at RBO-indikatorene for forskning kan tas bort.
- støtter å legge større vekt på utviklingsavtalene som langsiktige og strategiske styringsinstrumenter for UH-institusjonene.

UH-sektoren som del av et samlet forsknings- og innovasjonssystem

Forskningsrådet har vedtaksfestet ansvar for dekke det norske samfunnets behov for forskning ved å fremme grunnleggende og anvendt forskning og innovasjon. Forskningsrådet tilrettelegger gjennom sin rolle som forskningspolitisk rådgiver og gjennom å investere i forskning og innovasjon. Sentrale mål for Forskningsrådet er å utvikle sterke forsknings- og innovasjonsmiljøer, bidra til verdiskaping og til å løse samfunnsutfordringer Norge og verdenssamfunnet står overfor. Forskningsrådet har også et særskilt ansvar for forsknings- og innovasjonssystemet, nasjonalt og regionalt samt for internasjonalt samarbeid. Forskningsrådets virkemidler er utformet slik at de kompletterer strategier og aktiviteter hos alle aktørene i forskningssystemet.

Finansiering av UH-sektor kan derfor ikke vurderes isolert, verken fra Forskningsrådets konkurransearenaer eller øvrige forskningssektorer i resten av forsknings- og innovasjonssystemet. Fokus på systemet som helhet genererer imidlertid spørsmål knyttet til *balansen* mellom FoU-midler som tildeles direkte til universiteter, høyskoler, institutter og helseforetak over statsbudsjettet og midler gjennom nasjonal konkurranse, primært gjennom Forskningsrådet. De ulike finansieringsstrømmene i forskningssystemet bør drøftes samlet og balansen vurderes.

Forskningsrådet følger opp regjeringens forskningspolitikk og langtidsplanen. Forskningsrådets investeringer brukes strategisk, utvikler forskningssystemet og stimulerer samarbeid både nasjonalt og internasjonalt. For å utøve disse rollene på en god måte må Forskningsrådet forvalte en betydelig andel av de offentlige midlene til FoU.

I tider der Forskningsrådets likviditetssituasjon er under press og der Rådet skal følge opp krevende mål både i styringssystem av Forskningsrådet og i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, kreves fleksibilitet og langsiktighet, i beste fall flerårige budsjetter. Dette vil gavne ikke bare Forskningsrådets egne oppdrag, men også UH sektor og de andre aktørene i forsknings- og innovasjonssystemet.

Styrking av forskningssystemets evne til å levere på forskningspolitiske prioriteringer

I rapporten peker utvalget på at Forskningsrådet som konkurransearena er en viktig aktør for å følge opp regjeringens forskningspolitiske prioriteringer, og at Forskningsrådet har en sentral rolle i det norske forskningssystemet for å løfte kvalitet og bygge kapasitet i norsk forskning. I sin vurdering og anbefaling konkluderer også utvalget med at det vil medføre betydelige utfordringer for regjeringens evne til forskningspolitisk styring, samt å sikre videre utvikling av høy kvalitet i norsk forskning, om midler flyttes fra Forskningsrådets konkurransearenaer til rammebevilgningen.

Forskningsrådet støtter utvalgets vurdering om at konkurranseutsetting av midler er viktig for å fremme kvalitet i forskningen. Fordelingen av norske UH-institusjonenes finansielle ressurser fordelt på finansieringskilder har holdt seg relativt stabil de siste ti årene, og Forskningsrådets andel av sektorens totale utgifter har ligget mellom 6 og 7 % siden 2011. Totalt har andelen av sektorens ressurser, som kommer fra konkurranseutsatte midler, ligget på 13-14 % i samme periode. Om midlene som finansierer institusjonenes FoU-aktiviteter skilles ut, var Forskningsrådets andel i 2020 på opp mot 15 %, og andelen fra grunnbudsjettet var på 69 %.¹ Sammenlignet med de andre nordiske landene og, barometerlandene England og Nederland, er andelen av konkurranseutsatte midler i norsk UH-sektor lav.²

I 2005 kanaliserte Forskningsrådet 28 % av de statlige FoU-bevilgningene, mens i 2021 hadde Forskningsrådets andel sunket til 24 %. Tilsvarende økte andelen til UH-institusjonenes rammebevilgning

¹ Indikatorrapporten 2021

² OECD MSTI

fra 41 % til 45 % i samme periode. De siste årene har også Forskningsrådet hatt kutt i FoU-budsjettene.³ Forskningsrådet deler derfor utvalgets bekymringer om midler skulle flyttes fra våre konkurransearenaer til rammebevilgningen. Vi viser i denne sammenheng til Forskningsrådets budsjettforslag for 2022, der vi anbefaler at andelen offentlig finansiering til Forskningsrådets nasjonale konkurransearenaer over tid, og gjennom vekst i det offentlige FoU-budsjettet, bør øke til 1/3 av totale offentlige FoU-investeringer.

Det er derfor flere forhold som tilsier at andelen offentlige FoU-midler til de nasjonale konkurransearenaene ikke bør reduseres, men økes. For det første tilsier behovet for økt kvalitet i forskningen at en betydelig andel av de offentlige midlene bør konkurranseutsettes. For det andre er økt forskning i næringslivet avhengig av at de nasjonale konkurransearenaene har tilstrekkelig volum i sine næringsrettede støtteordninger. For det tredje utgjør de nasjonale strategiske satsingene forskningssystemets viktigste redskap for å rette forskningen mot prioriterte områder og utfordringer. Det gjelder også muligheten for å kunne legge til rette for økt internasjonalt samarbeid og samspill med Horisont Europa. I et samfunn hvor forskningen forventes å være et viktigere redskap for å bidra til et grønt skifte, må en større del av de offentlige ressursene benyttes på denne måten. I tillegg har veksten i stillinger i forskningsinstitusjonene generelt, og særlig i UH-sektoren, bidratt til økning i antall søknader til Forskningsrådet. Det er derfor en fallende tendens for innvilgelsesprosent, og dette skaper en krevende situasjon med lav andel forskere som når opp med sine søknader.

Samtidig er Forskningsrådet enige med utvalgets vurdering om at konkurranseutsetting kan ha noen uheldige konsekvenser. Dette gjelder kanskje særlig transaksjonskostnadene som oppstår når det sendes inn mange søknader til virkemidler med lav innvilgelsesprosent. Vi mener likevel at konkurranseutsetting av FoU-midler utgjør en viktig arena for å sikre forskning av høy kvalitet og samfunnsmessig relevans, som kan komplementere forskningsinstitusjonenes egne prioriteringer og satsinger.

Forskningsrådet deler også utvalgets oppfatning om at det er behov for styrking av flere forskningsmiljøer, for slik å sikre god tilgang til forskningsbasert utdanning av høy kvalitet i hele landet og gi større deler av arbeidslivet bedre tilgang til kunnskapsmiljøer. Høy kvalitet forutsetter at utdanningene bygger på ny og relevant kunnskap og er forankret i robuste forskningsmiljøer. Det er behov for økt FoU-kompetanse i næringslivet og offentlig sektor, ikke minst regionalt. Forskningsrådet er derfor opptatt av å tilrettelegge for at bedrifter i hele landet kommer i inngrep med forskningsmiljøene og kan rekruttere kompetent arbeidskraft, og for at flere ansatte i privat og offentlig sektor har forskerutdanning gjennom mer distribuerte og fleksible utdanningsløp.

Forskningsrådet har en viktig rolle som koordinator av innsats og samarbeid mellom forskningsmiljøene og nærings- og arbeidsliv. Kunnskapsbasert omstilling av norsk næringsliv og økt utnyttelse av forskningsresultater er viktige politiske mål, og vi ser at Forskningsrådet her kan ta en enda større rolle i tilretteleggingen av samhandling mellom forskningsmiljøer og nærings- og arbeidsliv i hele landet. Vi ser f.eks. at norsk næringsliv kjøper vesentlig mindre FoU fra norske forskningsinstitusjoner (både UH- og instituttsektor) i dag enn det de gjorde i 2015. Dette kan indikere svekket samhandling mellom forskningsmiljøene og næringslivet og fallende utnyttelse av forskningsinstitusjonenes samlede kompetanse. Slik Forskningsrådet ser det, er det stort potensiale i norsk UH-sektor for å bidra mer til omstillingen av Norge, men da er det behov for å satse på virkemidler som kobler forskningsmiljøene i UH-sektoren med næringsliv og offentlig sektor.

Om Hurdalplattformens mål om at næringslivet skal øke sin andel av norsk FoU til 2 % skal nås, er det behov for investering i virkemidler som kobler forskningsmiljøene med nærings- og arbeidsliv, samt et

³ Indikatorrapporten 2021

godt balansert samarbeid og en klar arbeidsdeling i virkemiddelapparatet. De fleste av Forskningsrådets næringsrettede FoU-investeringer kjennetegnes av krav eller sterke insentiver til samhandling på tvers av sektorer. Forskningsrådet er opptatt av å rigge virkemidler slik at de støtter opp om og komplementerer UH-institusjonenes og næringslivets egne aktiviteter og arenaer, som forskings- og kunnskapspark, klynger og nettverk, inkubatorer og katapulter, «internships» med mer. Forskningsrådet samarbeider i økende grad og direkte med ulike aktører i og rundt institusjonene i studie- og entreprenørskapsaktiviteter. Vi søker også å legge til rette for regionale satsinger basert på styrker og muligheter i den enkelte region. Vi samarbeider med det øvrige virkemiddelapparatet, som Innovasjon Norge, SIVA, og ENOVA, men er i denne sammenheng den aktøren med flest virkemidler som retter seg mot forskningens rolle i slike samarbeid.

Forskningsrådet har også ansvar for å fremme internasjonalt samarbeid og vi har i mange år fungert som kontaktpunkt mellom ulike internasjonale finansieringskilder og UH-institusjonene. I rapporten løftes ulike internasjonale trender i utvikling av finansieringssystemet fram, men rapporten berører i liten grad hvordan norske UH-institusjoner i stadig økende grad er en del av et internasjonalt institusjonslandskap og deltar i den internasjonale kunnskapsallmenningen. Denne utviklingen ser vi tydelig i EU, som gjennom sin strategi for europeiske universiteter ønsker å tilrettelegge for at UH-institusjonene blir sentrale aktører i utvikling av Europas kunnskapsøkonomi. Når et nytt finansieringssystem utarbeides, er det derfor viktig at institusjonenes evne til å delta i internasjonalt samarbeid ivaretas.

Resultatbasert uttelling

Forskningsrådet støtter utvalgets vurdering om at den resultatbaserte finansieringen, forstått som et generelt insentivsystem, har styringsmessige problemer. Det er lite hensiktsmessig å forsøke å reflektere hele bredden av sektorens oppgaver med prissatte kvantitative indikatorer. Utvalget redegjør også godt for de generelle utfordringene bruk av insentivbasert finansiering og synliggjør problemene som ligger i måling av effekter og at kvalitetsforbedringer er vanskelige å påvise. Utvalget skriver også i rapporten at finansielle insentiver virker best når de ledsages av andre styringskanaler, kultur og praksiser som trekker atferden i samme retning.

Vi ser at dagens fire forskningsindikatorer kan ha overlappende virkning (de miljøene som henter mest midler fra Forskningsrådet er gjerne også de samme miljøene som henter mest midler fra EU og publiserer mest i tidsskrifter på nivå 2). De fire forskningsindikatorer befinner seg i tillegg innenfor en lukket ramme. Det legger begrensninger på effekten for hver institusjon og totalt sett. Vi kan også se at det er en utfordring å påvise konkrete og isolerte effekter av de fire forskningsindikatorer.

I rapporten påpekes også at det å knytte finansiering til noen resultatmål kan føre til en nedprioritering av andre mål. Forskningsrådet har tidligere, i innspill til Styringsmeldingen og til Langtidsplanen, påpekt at det er en utfordring i styrings- og finansieringsstrukturene for norsk UH-sektor at insentivene i stor grad er knyttet til forskning og utdanning som separate arenaer, mens innovasjonsrettede aktiviteter og samarbeid ikke har tilsvarende insentivordninger. Forskningsrådet ønsker i denne sammenheng å påpeke at det er viktig å ha et finansieringssystem som stimulerer til at alle aktiviteten innenfor UH-institusjonenes samfunnsoppdrag følges opp.

Det er særlig viktig at finansieringssystemet ikke hindrer samarbeid og mobilitet mellom UH-sektoren og andre sektorer i samfunnet. Systemet bør også ha rom for at UH-institusjonene kan utvikle uutnyttet innovasjonspotensiale. Utvalget skriver i rapporten at BOA-indikatoren var ment å fange opp og belønne samspill, men at det har vært en utfordring at indikatoren dekker samspill representert ved økonomiske transaksjoner, som øker risiko for vridningseffekter hvor andre typer samspill nedprioriteres. Forskningsrådet deler utvalgets konklusjon om at BOA-indikatoren, slik den er utformet i dag, ikke

fanger opp bredden av innovasjons- og samspillsaktiviteter i sektoren. Vi er også usikre på om BOA-indikatoren i det hele tatt har hatt en effekt, siden næringslivets andel av UH-sektorens finansiering har gått ned siden den ble innført.⁴

Vi deler også utvalget videre vurdering om at det ikke lenger er behov for ekstra insentiv for å motivere til søkning til Forskningsrådet, men vil påpeke at det fortsatt er behov for å tilrettelegge for og stimulere til at institusjonene i enda større grad søker om og henter EU-midler til norske forskningsmiljøer. Norske UH-institusjoner har fortsatt stort potensiale for å øke deltagelsen i EUs rammeprogram, og en innretning av de økonomiske ordningene basert på et nullvekstnivå⁵ vil ha store negative konsekvenser og svekke norsk deltagelse i Horisont Europa. Forskningsrådet vil derfor støtte utvalget i anbefalingen om at det er viktig at PES-støtten opprettholdes

Om KD skulle ønske å følge opp utvalgets forslag om at det kan være relevant å vurdere en indikator med åpen ramme som kan stimulere til forskning av høy kvalitet, mener Forskningsrådet at det i så tilfelle kan være relevant å beholde EU-indikatoren. Om denne flyttes til åpen ramme, vil heller ikke ytterligere vekst i tildelinger hos institusjoner med lavt utgangspunkt, medføre omfordeling mellom institusjonene på bekostning av institusjonene med høyere utgangspunkt. Alternativt må det utformes en ny indikator, men som utvalget selv påpeker, så er høy kvalitet, og særlig innenfor forskning, både vanskelig å kvantifisere og effektene er vanskelig å måle. Forskningsrådet vil derfor ikke anbefale å innføre en ny indikator for høy kvalitet i forskning.

Utvalget skriver at publiseringsindikatoren ser ut til å ha hatt en effekt på omfanget av vitenskapelig publisering, i det det er mulig å se en betydelig vekst i publiseringer fra norske forskere etter innføringen av indikatoren. Etter en tid har veksten vært avtagende og i rapporten pekes det på at det er flere faktorer som har bidratt til økt publisering, og at publiseringskulturen i norsk UH-sektor nå er en helt annen enn det den var på tidlig 2000-tallet. Forskningsrådet støtter her utvalget i sin vurdering, men ønsker å påpeke at noen miljøer innenfor områder med svak forskningstradisjon fortsatt kan ha behov for å ha insentiver til økt publisering.

Forskningsrådet er også enige med utvalget i at åpen forskning, Plan S og DORA har endret landskapet for vitenskapelig publisering. Å fjerne uttellingen for indikatoren vil også mest sannsynlig bidra til å redusere noe av spenningene og målkonfliktene mellom en indikator som insentiverer kvantitet versus vurdering av forskning basert på innhold og kvalitet. Forskningsrådet vil likevel understreke viktigheten av å ha en god oversikt over de vitenskapelige publikasjonene i Norge og at departementet bør opprettholde rapporteringskravene for vitenskapelige publikasjoner.

Videre deler Forskningsrådet utvalgets bekymring for utilsiktede konsekvenser om indikatoren som belønner ph.d.-grader blir fjernet. Det er viktig at finansieringssystemet ikke legger hinder i veien for at UH-institusjonene kan ta opp ph.d.-studenter fra instituttsektor, næringsliv og offentlig sektor på doktorgradsprogrammene, uten å kreve ekstra betaling, og det "smører" samarbeid mellom de ulike institusjonene.⁶ Ikke minst er dette viktig for Nærings- og Offentlig ph.d.-ordningene. Om målsetningen om å øke FoU-andelen av BNP skal nås (til 3 %), og om norsk arbeids- og næringsliv skal kunne tilbys

⁴ Indikatorrapporten 2021

⁵ Viser til svar fra Forskningsrådet og Innovasjon Norge på bestilling fra KD om økonomiske ordninger for Horisont Europa – innretning og konsekvenser ved nullvekst.

⁶ [Notat fra UHR: Felles praksis ved kostnadsberegning for veiledning og opphold ved gradsgivende institusjoner](#)

flere medarbeidere med doktorgrad, er det viktig at det ikke legges hindre i veien for samarbeider på tvers av sektorer.

Forskningsrådet har ingen vesentlige motforestillinger mot at de fire forskningsindikatorne fjernes på nasjonalt nivå, da de i hovedsak ser ut til at effekten de har hatt har avtatt over tid, samt at de har andre mulige negative konsekvenser. Vi vil likevel løfte fram en bekymring om at bortfall av indikatorer knyttet til forskningsaktivitet kan føre til at institusjonenes prioriteringer i enda sterkere grad blir styrt av undervisningsoppdraget. Det vil i så tilfelle bli viktig at oppmerksomheten for videre satsing på forskning opprettholdes gjennom andre styringskanaler, herunder utviklingsavtaler.

Det er vesentlig at institusjonene selv tar strategisk ansvar for å opprettholde en god balanse mellom forsknings- og undervisningsoppgaver. Institusjonene må derfor også ha mulighet til å ha interne resultatbaserte systemer for finansiering i organisasjonene. Det at det har fulgt finansiering med indikatorne har utvilsomt vært et viktig redskap for ledelsen ved institusjonene til å styrke institusjonenes forskningsaktiviteter. Det er derfor viktig at institusjonene fortsetter å jobbe for å opprettholde nivå på publisering og for å delta på konkurransearenaer for ekstern finansiering. Det motsatte vil ikke gagne Norges evne til omstilling og videre oppbygging av kunnskapssamfunnet.

Langtidsplanen og utviklingsavtalene

Langtidsplanen trekker opp de langsiktige målene og rammene for utviklingen av norsk forskning, og bør derfor danne en felles ramme for alle aktørene i forskningssystemet. Det bør i så måte legges bedre til rette for at Langtidsplanen også kan utgjøre et tydeligere styringsverktøy for UH-institusjonene, ved at institusjonenes strategier og utviklingsmål kan knyttes tettere til planens prioriteringer. Forskningsrådet støtter i så måte utvalgets anbefaling om at det bør tilrettelegges for ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer. Forskningsrådet vil likevel advare mot å flytte midler fra åpne konkurransearenaer for å knytte midler til satsninger ved enkeltinstitusjoner. En fragmentering av nasjonale midler kan føre til at Langtidsplanen og forskningspolitiske prioriteringer ikke nås.

Til nå har Forskningsrådet vært regjeringens fremste instrument for å iverksette Langtidsplanen.⁷ Forskningsrådet kan, som koordinerende aktør i forskningssystemet, beholde en helhetlig oversikt over innsatsområder og prioriteringer, og vi har et system der vi kan rigge evalueringer og konkurranse som sikrer at forskningen som finansieres er av høy vitenskapelig kvalitet, samfunnsmessig relevant og i tråd med politiske prioriteringer. Forskningsrådet tilrettelegger også for at de nasjonale konkurransearenaene kan ses i sammenheng med internasjonale konkurransearenaer. Om vi skal bidra til å løse de store globale samfunnsutfordringene vil samordningen mellom nasjonal og internasjonal forskningspolitikk bli stadig viktigere.

Forskningsrådet har tidligere påpekt, i innspill til Styringsmeldingen og innspill til Langtidsplanen, at utviklingsavtalene i større grad kan brukes som styringsverktøy for å fremme institusjonenes ulike oppdrag, og dermed bidra til økt mangfold og bedre arbeidsdeling i UH-sektoren. Slik vi ser det passer økt vektlegging av utviklingsavtaler også godt med prinsippet om å styre i det store og mindre i det små. Utviklingsavtalene kan med fordel brukes for å tydeligere vektlegge institusjonenes egenart og faglige profil, deltagelse i Horisont Europa og øvrige internasjonale F&I-programmer, samt ivareta institusjonens tilknytning til regionalt arbeids- og næringsliv. Utviklingsavtalene kan i så måte være et

⁷ "Fra politikk til praksis. En studie av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som styringsverktøy" NIFU [Arbeidsnotat 2021](#).

egnet styringsverktøy for bedre samspill, og i større grad enn de gjør i dag tilrettelegge for bedre mobilitet mellom academia og andre sektorer for studenter, forskere og på rekrutteringsstillingsnivå.

Vi har derfor med stor interesse lest utvalgets gjennomgang av ulike modeller for utviklingsavtaler, og vi deler utvalgets anbefalinger om å gi avtalene en større betydning i styringen av UH-sektoren. Vi vil likevel påpeke at det er viktig at det er institusjonene selv som har ansvar for sin strategiske utvikling. Derfor er det viktig å utforme utviklingsavtalene og de målene som settes der i tett dialog med institusjonenes ledelse. UH-institusjonene har en sentral rolle som autonome kunnskapsinstitusjoner i samfunnet, med selvstendig ansvar for og rett til å utforme sin egen faglige virksomhet innenfor de rammer som er fastsatt i universitets- og høyskoleloven. Det er vesentlig at et nytt finansieringssystem, der utviklingsavtalene får en større rolle, ikke utfordrer institusjonenes autonomi.

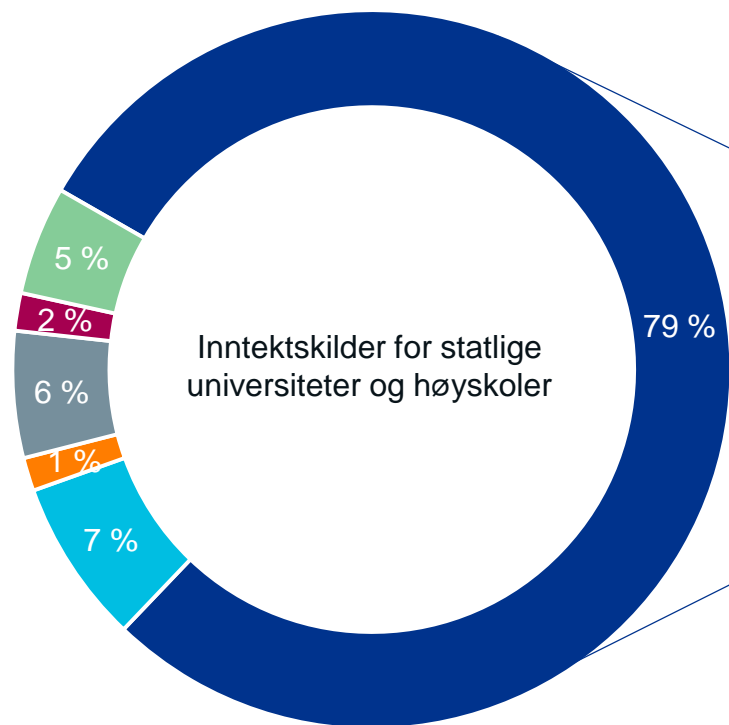
Vi deler skepsisen hos mange av UH-institusjonene til å knytte finansiering til avtalene. Årsaken er at vi ikke tror at det vil gi bedre måloppnåelse. Det er vanskelig å konkurrere om å være forskjellig og frykten for å ikke innfri målene som settes kan føre til at institusjonene setter lave mål. Vi ser at det å gå fra finansiering knyttet til resultatbaserte indikatorer, til at finansieringen knyttes til utviklingsavtaler, kan gi større rom for styringssignaler på et detaljnivå som kan være i strid med prinsippet om å styre i det store, ikke i det små. Det er viktig at finansieringssystemet og utviklingsavtalene er rigget på en slik måte at det ivaretar den nødvendige balansen mellom styring og de autonome institusjonenes kontroll over egen virksomhet.

Vi anbefaler at det ikke knyttes finansiering til utviklingsavtalene, men om KD skulle beslutte å gå for et av utvalgets foreslåtte alternativer for finansiering av utviklingsavtaler, vil Forskningsrådet foreslå alternativ 3, med strategiske midler til gjennomføring av utviklingsavtalen gjennom øremerking av deler av rammebevilgningen, eller alternativ 4, med en løsere kobling mellom finansiering og utviklingsavtaler. Nåværende finansieringssystem har gitt stabile forutsetninger for institusjonenes økonomi, og denne stabiliteten må også ivaretas ved en eventuell overgang til utviklingsavtaler medfulgt av finansiering. Om KD skulle beslutte å knytte finansiering til avtalene anbefaler Forskningsrådet at KD i første omgang ser an hvordan utviklingen går uten finansiering, for deretter å vurdere finansiering i neste runde når avtalene skal fornyes.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Mari Sundli Tveit
Administrerende direktør

Dagens finansiering av universiteter og høyskoler

- Rammebevilgning fra KD
- EU
- Oppdrag
- Norges forskningsråd
- Annet bidrag
- Annet

Fastsettes på bakgrunn av

- Fjorårets bevilgning
- Resultatbasert uttelling på faste indikatorer
- Politiske prioriteringer

- Åpen ramme, +/- 2 %
- Studiepoeng
 - Kandidater
 - Doktorgrader
 - Utsveklingsstudenter

- Lukket ramme, +/- 0,5 %
- EU-inntekter
 - NFR-inntekter
 - BOA-inntekter
 - Publiseringspoeng

Finansieringskategorier A-F

Vedlegg: Oppsummering av utvalgets konklusjoner i rapporten

- Utvalget anbefaler at utviklingsavtalene gis en tyngre rolle i styringen av sektoren, og at dette kombineres med en klar forenkling av systemet for resultatbasert uttelling, med indikatorer utelukkende for gjennomførte studiepoeng og avlagte doktorgrader.
- Utvalget mener langtidsplanen for forskning og høyere utdanning bør trekke opp de langsiktige målene og rammene for utviklingen av universitets- og høyskolesektoren, herunder også planer for dimensjoneringen av høyere utdanning i Norge. Utvalget mener videre at departementet bør legge større vekt på at utviklingsavtalene og etatsstyringen av virksomhetene skal bidra til gjennomføringen av planen.
- Utvalget mener at indikatorene for den resultatbaserte uttellingen bør utformes som et finansieringsvirkemiddel som er beregnet på å kanalisere ressursene på en hensiktsmessig måte til institusjonene. Utvalget mener at indikatorene for studiepoeng og doktorgrader (begge innenfor en åpen ramme) oppfyller disse hensynene, og at de har lav risiko for uønskede tilpasninger eller målforskyvninger. Utvalget har også lagt vekt på at de to indikatorene har stor støtte i sektoren.
- Utvalget anbefaler at departementet går i dialog med sektoren om den konkrete inndelingen av et redusert antall finansieringskategorier.
- Utvalget mener at nye midler til institusjonene til videreutdanning og fleksibel utdanning bør finansieres over rammebevilgningen til institusjonene og på samme måte som øvrig utdanningskapasitet, altså gjennom midler til studieplasser. Utvalget mener videre at studiesentre eller utdanningssentre og lignende aktører kan spille en viktig rolle i å nå ut med fleksible og desentraliserte tilbud.
- En satsing på desentralisert utdanning kan skje gjennom å rette finansiering enten til universiteter og høyskoler som tar initiativ til å bygge opp slike tilbud, eller til utdanningssentre eller andre aktører som ser utdanningsbehovene og ønsker å tiltrekke seg tilbydere.
- Utvalget anbefaler ikke endringer i balansen mellom rammebevilgningen og søknadsbaserte midler som kanaliseres via Norges forskningsråd.
- Utvalget anbefaler at midler til faste studieplasser, herunder til drift av fleksible tilbud, bør legges inn i rammebevilgningen. Utvalget anbefaler videre at departementet gjør en kritisk gjennomgang av de andre ordningene i HK-dir med sikte på at ordninger som nå eller på sikt finansierer faste oppgaver eller genererer unødvendig mye søknadsbyråkrati, flyttes til rammebevilgningene.
- Etter utvalgets oppfatning bør det over tid legges til rette for en ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer, for slik å sikre god tilgang til forskningsbasert utdanning av høy kvalitet i hele landet og gi større deler av arbeidslivet bedre tilgang til kunnskapsmiljøer. En slik styrking bør ikke gjøres som en omfordeling mellom institusjonene, men gjennomføres som en satsing i langtidsplanen.